

СХВАЛЕНО
рішенням вченої ради КрНУ
від 25 грудня 2014 р.
протокол № 3

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом ректора КрНУ
від 31 грудня 2014 р. № 242-1

Система
забезпечення
якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
(внутрішня система забезпечення якості)
в Кременчуцькому національному університеті
імені Михайла Остроградського

Концептуальні засади

В умовах посилення конкуренції та мобільності робочої сили, швидких економічних і технологічних змін загострюється проблема підготовки кадрів відповідно до сучасних вимог і викликів на міжнародному та національному ринках праці.

В умовах глобалізації актуальними стають питання людського розвитку, забезпечення якості освіти та професійної підготовки, створення умов для навчання і професійного розвитку людини впродовж життя, налагодження ефективної співпраці між системою вищої освіти і ринком праці.

Разом з тим, нині маємо цілу низку негативних чинників, які стримують розвиток вищої освіти в Україні:

- спад економічного розвитку;
- постійне зменшення видатків на освіту;
- зростання соціально-політичних ризиків на рівні держави;
- регресивна демографічна ситуація;
- постійне погіршення рівня підготовки випускників середньої школи;
- легкий доступ до вищої освіти в Україні та поза її межами;
- різке зменшення попиту на підготовку фахівців у галузях інженерії та природничих наук;
- високий рівень безробіття, практична відсутність замовлень від ринку праці на підготовку фахівців і як наслідок зменшення мотивації у студентів до набуття якісної освіти та отримання необхідних компетенцій.

Прийняття нового закону України «Про вищу освіту» і ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, з одного боку, сприяють зростанню конкуренції між університетами на ринку освітніх послуг, з іншого – потребують визначення зовнішніх і внутрішніх конкурентних чинників (критеріїв і вимог), за якими відбувається конкуренція. Головний з них – якість освіти, яка надається в Університеті.

У системі вищої освіти України сьогодні основними індикаторами виміру якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, які забезпечуються Університетом, є:

1. Відповідність діяльності ліцензійним та акредитаційним критеріям і вимогам.
2. Місце в регіональних, національних і міжнародних рейтингах.
3. Успіхи студентів у національних і міжнародних конкурсах наукових робіт та олімпіадах.
4. Визнання на державному рівні успіхів студентів, аспірантів і молодих учених у номінаціях:
  - щорічна премія Президента України для молодих учених;
  - стипендії Кабінету Міністрів України для молодих учених;
  - гранти Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених.
5. Індекс працевлаштування випускників.
6. Міжнародна діяльність, у т. ч.:
  - кількість міжнародних грантів, наукових та освітніх проектів і програм, співвиконавцем яких є Університет;
  - кількість угод, укладених із зарубіжними університетами на навчання студентів за програмами «Подвійний диплом»;
  - кількість закордонних відряджень (академічна мобільність) студентів, аспірантів, науково-педагогічних працівників для навчання, стажування або проведення наукової та викладацької роботи.
7. Рівень наукової діяльності за показниками:
  - кількість публікацій у Scopus;
  - кількість цитувань у Scopus;
  - індекс Гірша (h-індекс) у Scopus.
8. Доступність для суспільства інформації щодо діяльності університету.

Щорічне покращення зазначених індикаторів є підтвердженням здобутків Університету, дієвості та ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

В основу стратегії постійного підвищення якості вищої освіти в Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського закладено, що основною суспільною функцією Університету на сьогодні є підготовка фахівців. Відповідно до цього, умовою успішної конкуренції на національному ринку знань є визначення пріоритетів у викладанні та навчанні студентів.

У Програмі стратегічного розвитку Університету до 2021 року визначено:

- процедури гарантування якості (процедури ліцензування та акредитації, з критеріями та вимогами, зазначеними МОН України; процедури акредитації з оцінними критеріями Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти, Європейської асоціації університетів, Європейської асоціації вищих навчальних закладів, загальноновизнаних рейтингів тощо);
- мінімальний перелік показників, які має відслідковувати система забезпечення якості підготовки;

- розуміння того, що при визначенні якості підготовки вагоме значення мають оцінки результатів (а не процесу) навчання;
- необхідність підтримки системи цінностей, традицій, норм підрозділів (інститутів, факультетів, кафедр), які, власне, й визначають ефективність функціонування Університету;
- розуміння того, що стратегія забезпечення якості може реалізовуватись лише за умови залучення та активної участі всіх працівників Університету (адміністрація, керівники структурних підрозділів, науково-педагогічні та наукові працівники, навчально-допоміжний, адміністративно-господарський персонал) і студентів.

Розглядаючи систему забезпечення якості вищої освіти, ми, в першу чергу, маємо на увазі якість освітніх програм, які реалізуються в Університеті.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма (п. 17 п. 1 Закону) є системою освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS), необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Якість вищої освіти, здобутої особою, відображає її компетентність, відповідно до стандартів вищої освіти, а якість освітньої діяльності в університеті також визначається як відповідність стандартам вищої освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості в КрНУ передбачає здійснення таких процедур і заходів:

1. Визначення засад і процедур забезпечення якості вищої освіти.
2. Реалізація стратегії постійного підвищення якості вищої освіти, яка передбачає:
  - проведення політики зарахування у студенти;
  - здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
  - створення нового покоління навчально-методичних матеріалів, які містять навчальні завдання, що орієнтують студента на досягнення кінцевого результату з вивчення кожної дисципліни за переліком сформованих у дисципліні компетенцій;
  - втілення політики постійного аналізу успіхів випускників університету;
  - упровадження політики активної участі у процесі підготовки фахівців двох соціально-суспільних інститутів держави, якими є середня школа та вітчизняна економіка (*перша – постачальник абітурієнтів для вищої школи, друга – замовник її випускників*);
  - періодичне оцінювання здобувачів вищої освіти кожної з програм, науково-педагогічних працівників університету та регулярне оприлюднення результатів цих оцінювань на офіційному веб-сайті, на інформаційних стендах факультетів і навчально-наукових інститутів;

- підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу за всіма формами навчання, самостійної роботи студентів за кожною освітньою програмою;
- наявність інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом та всіма іншими напрямками діяльності університету;
- публічність інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації, умови вступу та навчання за цими програмами;
- ефективність системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників університету і здобувачів вищої освіти.

Для виміру (оцінювання) ефективності внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти в КрНУ вважаємо, що достатньою буде *якість підготовки компетентних («кондиційних» – конкурентноспроможних на ринку праці) фахівців за певною програмою національного стандартного класифікатора освіти (НСКО), які отримали певну кваліфікацію у разі, якщо:*

- *високий рівень компетентності (творчий) отримали не менше – 10 %;*
- *достатній (конструктивно-варіативний) – не менше 55 %;*
- *середній (репродуктивний) – не менше 35 % випускників.*

При цьому до 10 % студентів (акредитаційні вимоги), які навчаються за певною програмою, можуть не отримати відповідної кваліфікації (диплом бакалавра).

Зазначені якісні параметри випуску прописані на підставі Європейських стандартів, які базуються на компетентнісному підході та накладають відповідні умови на вступника, формуючи політику університету щодо зарахування у студенти.

Університет очікує, що студентами стануть абітурієнти, які на вступних випробуваннях (за результатами сертифікатів ЗНО) також підтвердили високий (не менше 10 %), достатній (не менше 55 %), або середній (не менше 35 %) рівні компетентності за програмою старшої школи.

При цьому виходимо з розуміння того, що математика є одним із головних предметів у середній школі, а стан математичної підготовки – індикатор інтелектуального здоров'я нації та запорука якості вищої освіти.

Заходи, спрямовані на постійне підвищення якості освітньої діяльності

1. Удосконалення навчальних програм.

На сьогодні зміст навчальних планів за напрямками і спеціальностями формується з урахуванням вимог, затверджених галузевих стандартів освіти, нормативних документів МОН України і тимчасових стандартів освіти Університету. Цей перелік є достатнім для забезпечення відповідності критеріям процедур ліцензування та акредитації, але він не розв'язує проблем:

- зростання привабливості та прозорості навчальних програм Університету для потенційних споживачів;

- урахування тенденцій розвитку освітніх програм і вимог до них, у тому числі дескрипторів рамок кваліфікацій ЄПВО (EQF for HE, Болонський процес) і навчання впродовж усього життя (EQF-LLL, ЄС) тощо, на ринку освітніх послуг Європи і світу в цілому і в конкретній предметній галузі, зокрема:

- забезпечення академічної мобільності студентів;
- підвищення здатності випускників до працевлаштування в Україні та за її межами як у найближчій перспективі, так і в майбутньому (у зв'язку зі змінами вимог ринку праці).

Відтак, існуючі навчальні плани є недосконалими для забезпечення конкурентоспроможності Університету та потребують постійного доопрацювання, насамперед, на підставі впровадження вимог Закону України «Про вищу освіту».

Першочерговим є запровадження ліцензування підготовки магістрів за галузевим принципом та акредитація за програмою.

Другою складовою є практична реалізація механізму академічної мобільності студентів, гнучкості траєкторії навчання, яка передбачає можливість підготовки магістрів на базі іншого бакалаврату та реалізації права студента на вільний вибір 25 % кредитів навчального плану.

2. Запровадження орієнтованих на студента навчальних планів підготовки за першим (бакалаврський відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій (НРК) і другим (магістерський відповідає сьомому кваліфікаційному рівню за НРК) рівнями вищої освіти.

Ураховуючи, що магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти і присуджується університетом у результаті успішного виконання здобувачем освітньо-професійної (90–120 кредитів ECTS), або освітньо-наукової програми (120 кредитів ECTS).

Керуючись рекомендаціями європейських інституцій, їх досвідом щодо запровадження рамок кваліфікацій та «еталонів предметних галузей» в ЄС і країнах, які є провідними експортерами освітніх послуг, упроваджуючи національну рамку кваліфікацій (НРК), Університет має постійно вдосконалювати процес розробки навчальних планів, які мають орієнтуватися не на викладача, а на студента з урахуванням того, що з 1 вересня 2015 року починають діяти норми, які передбачають зменшення обсягу одного кредиту ECTS до 30 годин і зменшення максимального навантаження науково-педагогічного працівника до 600 годин.

Процедура затвердження, моніторингу і періодичного перегляду програм підготовки і кваліфікацій має включати такі кроки:

- формулювання цілей і завдань навчальних програм, їх гнучкість;
- обґрунтування своєрідності програми підготовки з урахуванням точок зору роботодавців, фахівців і академічної спільноти (на регіональному/ національному/європейському рівнях);

- включення до програм фахової мовної підготовки студентів на першому (бакалаврському) та на другому (магістерському) рівнях вищої освіти;
- визначення профілю програми підготовки, відповідно до рівня набутих кваліфікацій та з урахуванням типових видів занять випускників (карта професій);
- зазначення загальних (інструментальних, міжособистісних, системних) і фахових компетентностей, які мають бути досягнуті під час підготовки, та є необхідними для визнання професійної та/або академічної кваліфікації;
- визначення кінцевих результатів навчання (опис того, що студент повинен знати, уміти і бути здатним продемонструвати після завершення навчання) за програмою підготовки (відображається у додатку до диплома);
- кінцеві результати навчання програм підготовки різних рівнів мають чітко відрізнятися глибиною компетентностей. Так само мають відрізнятися кінцеві результати навчання запроваджуваних у програмі підготовки спеціалізацій;
- результати навчання мають бути описані мовою, доступною для розуміння студентами, роботодавцями та іншими зацікавленими сторонами.

При цьому слід урахувати, що:

- навчальний план для певної спеціальності має визначати перелік обов'язкових дисциплін (максимум – 75 % від загального обсягу кредитів ECTS); - загальний обсяг вибіркового дисциплін повинен складати не менше 25 % від загального обсягу кредитів ECTS;
- серед вибіркового дисциплін навчальним планом може встановлюватись перелік професійно-орієнтованих дисциплін на вибір для певної спеціальності (спеціалізації);
- сфера інтересів науково-педагогічних працівників при формуванні навчального плану має бути врахована, однак її роль є значно меншою, порівняно із запланованими результатами навчання, що і є змістом підходу, орієнтованого на студента щодо формування навчального плану;
- мінімізація кількості навчальних дисциплін (не більше 8 за семестр включно з практиками при середній вазі дисципліни 4–5 кредитів ECTS) сприяє підвищенню об'єктивності оцінювання рівня сформованості компетентностей у студента як завдяки можливості досягнення відповідності змісту дисципліни запланованим результатам навчання, так і завдяки можливості поєднати експертний (колегіальний) потенціал викладачів у процесі підсумкового оцінювання.

3. Окреслення вимог до результатів навчання за попереднім рівнем.

4. Окреслення критеріїв, за якими відбуватиметься перегляд навчальних планів у результаті як зворотного зв'язку із викладачами, студентами, випускниками і роботодавцями, так і внаслідок прогнозування розвитку галузі та суспільства.

Відповідальні за впровадження: випускові кафедри; науково-методичні комісії та вчені ради факультетів/інститутів; науково-методична рада Університету; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; Вчена рада Університету; ректор.

Критерії ефективності: акредитація спеціальностей; індекс (відсоток) працевлаштування випускників; міжнародна сертифікація навчальних програм; участь у міжнародних програмах підготовки; академічна мобільність студентів; рейтинг за оцінками роботодавців.

Підвищення якості методичного забезпечення навчальних дисциплін

Заплановані програмою підготовки за напрямом/спеціальністю результати навчання значною мірою формуються за рахунок опанування навчальних дисциплін загальнонаукової та фундаментальної підготовки, базових професійно-орієнтованих дисциплін інших напрямів і спеціальностей. Кадровий потенціал Університету, у якому майже 400 штатних науково-педагогічних працівників (ще понад 100 фахівців залучається за різними формами сумісництва), здійснюють підготовку фахівців з вищою освітою за 21 галуззю знань із 29 напрямів підготовки та за 35 спеціальностями, що дозволяє завдяки взаємній участі факультетів та інститутів у навчальному процесі забезпечити на високому фаховому рівні викладання всіх без винятку навчальних дисциплін і сформувати необхідну методичну підтримку. Для реалізації цієї спроможності, а також урахування специфічних потреб викладання за напрямами і спеціальностями, необхідно:

- установити, що методичне забезпечення навчальної дисципліни і компетенція щодо визначення фахового рівня викладача, який забезпечує її викладання, покладається на кафедру, наукове спрямування якої найбільш повно відповідає змісту дисципліни;

- покласти відповідальність за визначення відповідності змісту дисциплін профілю наукових інтересів кафедр на вчені ради факультетів (навчально-наукових інститутів) і науково-методичну раду Університету;

- з метою забезпечення єдиних методичних підходів до викладання дисциплін, які є профільними одночасно для кількох кафедр, а також для забезпечення належного рівня експертизи навчально-методичних розробок, сформувати при науково-методичній раді за пропозиціями факультетів/інститутів відповідні предметні комісії;

- при плануванні навчального процесу неухильно дотримуватись принципу забезпечення викладання навчальних дисциплін профільними кафедрами;

- закріплення дисциплін за кафедрами здійснювати на конкурсній основі;

- з метою врахування специфічних потреб підготовки за напрямами та спеціальностями, зобов'язати науково-педагогічних працівників, які забезпечують викладання дисциплін, погоджувати навчальні програми і робочі навчальні програми з відповідними випусковими кафедрами.

Відповідальні за впровадження: вчені та методичні ради факультетів (інститутів), науково-методична рада Університету; декани факультетів (директори інститутів); проректор з науково-педагогічної та методичної роботи.

Критерії ефективності: оцінювання фахового рівня викладання дисциплін студентами, випускниками, викладачами, зовнішніми експертами.

Заходи, спрямовані на підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників і забезпечення їх вмотивованості до розвитку культури та якості викладання

Кількісний і якісний склад науково-педагогічних працівників як штатних, так і тих, які працюють за сумісництвом, є однією із ключових позицій більшості рейтингів ВНЗ.

Вимоги до фахового рівня професорсько-викладацького складу та їх наукових досягнень значною мірою визначають можливості отримання ліцензії для надання освітніх послуг, що є першочерговими при акредитації освітніх програм.

Саме професорсько-викладацький склад у кінцевому підсумку несе відповідальність за розробку навчальних програм, їх запровадження, якість викладання та оцінювання, забезпечення зворотного зв'язку із роботодавцями, випускниками і студентами, і тому процедури відбору та призначення на посаду науково-педагогічних працівників є найвідповідальнішою складовою в системі забезпечення якості.

Процедури залучення науково-педагогічних працівників до навчального процесу регламентуються законами України, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами профільних міністерств і відомств. Разом з тим, одне з ключових питань – оцінювання рівня компетентності викладачів – у нормативних документах урегульоване лише рамково, а саме за обмеженим переліком формальних ознак, більшість з яких до того ж характеризує (якісно та кількісно) рівень наукових досліджень, тоді як якість викладання переважно описується критеріями, що не підлягають вимірюванню.

Як наслідок при прийнятті рішень щодо фахової придатності претендента на посаду викладача домінуючою, якщо не єдиною є оцінка наукової діяльності (фахового рівня у відповідній науковій галузі), що в цілому не зовсім коректно і валідно.

Узявши за аксіому обов'язковість поєднання науково-педагогічними працівниками у своїй діяльності викладання та науково-дослідної роботи, Університет постійно вдосконалює (у межах, передбачених чинними нормативними документами) наявні процедури зарахування і продовження терміну перебування на посаді викладачів, а саме:

1) вводяться нові критерії (з відповідною диференціацією за посадами і з урахуванням специфіки окремих структурних підрозділів, які б засвідчували, що особи, залучені до викладацької роботи, щонайменше:

- мають відповідну кваліфікацію та/або високий фаховий рівень у відповідній науковій галузі;
- здатні отримувати і генерувати нові знання, адаптувати їх до нових умов і вимог;
- отримали як мінімум базовий рівень компетентності для здійснення своїх службових обов'язків;
- володіють необхідними вміннями і досвідом для того, щоб ефективно передавати студентам свої знання і розуміння предмета.

2) визначено порядок допуску до читання лекцій викладачів, які не мають наукового ступеня та/або вченого звання;

3) передбачено для осіб, що обираються (переобираються) на посади завідувачів кафедр, подання до Вченої ради Університету програми розвитку кафедри;

4) розроблено та запроваджується система оцінювання ефективності роботи викладачів (система рейтингування), яка, окрім відомостей про участь у науковій роботі та про рівень і кількість наукових і науково-методичних розробок, включає показники, за допомогою яких можна охарактеризувати:

– *якість проведення навчальних занять* (за моніторинговими опитуваннями студентів, випускників, викладачів кафедр, викладачів, які забезпечують вивчення дисципліни у структурно-логічній схемі викладання тощо);

– *рівень прогресу студентів* (оцінюється за відсотком студентів, яким зараховані кредити за опанування дисципліни/модуля, і показниками успішності впродовж семестру і на підсумковому контролі, з урахуванням результатів вступного контролю і показників успішності на дисциплінах, які викладалися раніше);

– *якість оцінювання успішності студентів* (за розподілом оцінок з навчальних дисциплін упродовж семестру і на підсумковому контролі; за порівнянням розподілу оцінок серед того ж контингенту студентів на споріднених дисциплінах/дисциплінах тако ж рівня складності у той самий період часу; за результатами контролю залишкових знань студентів; за порівнянням з успішністю студентів з дисциплін, які викладалися раніше/пізніше, але в яких оцінюються набуття студентами тих самих чи однотипних компетентностей тощо);

– *рівень навчально-методичних розробок* (експертні оцінки, у тому числі зовнішні);

– *підвищення кваліфікації;*

– *участь у методичній роботі кафедр, факультетів/інститутів;*

– *участь у роботі з організації навчального процесу;*

– *участь у профорієнтаційній роботі;*

– *участь у програмах «Подвійний диплом», інших заходах/роботах/проектах, спрямованих на зростання якості освіти в Університеті, підвищення ефективності діяльності Університету.*

5) передбачено, що при прийнятті рішення про продовження перебування на посаді, заохоченні, накладанні дисциплінарних стягнень, достроковому припиненні трудових відносин тощо, ураховується оцінка ефективності роботи викладача.

б) розроблено процедуру дострокового припинення трудових відносин із тими науково-педагогічними працівниками, які стабільно демонструють свою непрофесійність як викладачі.

Відповідальні за розробку і впровадження: учені ради факультетів, науково-методична рада Університету; постійна комісія вченої ради з кадрових

питань; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; відділ кадрів; юридичний відділ; перший проректор.

Критерії ефективності: оцінка фахового рівня науково-педагогічних працівників студентами, випускниками, викладачами, зовнішніми експертами.

Заходи, спрямовані на вдосконалення фахової майстерності науково-педагогічних працівників

Університет створює науково-педагогічним працівникам умови і можливості для вдосконалення фахової майстерності, запроваджує програми, спрямовані на вдосконалення професійних умінь «слабких» викладачів, їх робота належно оцінюється як оточуючими, так і власне ними самими. Для реалізації вказаних завдань передбачається:

- розробити і затвердити концепцію підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників;

- установити, що після зарахування на роботу (до штату чи на умовах сумісництва) кафедра зобов'язана надати науково-педагогічному працівникові точний і відповідний сучасному стану справ перелік його функціональних обов'язків, згідно з профілем діяльності кафедри, вимог організації навчального процесу, очікуваних результатів навчання за програмою (програмами) підготовки фахівців, у яких задіяна кафедра;

- у зв'язку зі збільшенням наставницької складової в кураторській роботі та відсутністю у більшості науково-педагогічних працівників спеціальної педагогічної підготовки, запровадити регулярні семінари з підвищення кваліфікації кураторів. Запровадити підвищення кваліфікації викладачів за програмою «Педагогіка вищої школи»;

- урахуваючи зростаюче з року в рік залучення до навчального процесу аспірантів (що відповідає сучасній практиці більшості університетів світу), посилити педагогічну підготовку аспірантів шляхом упровадження на першому році навчання в аспірантурі спецкурсу з розвитку професійно-педагогічної компетентності;

- урахуваючи значення англійської мови в сучасному науковому світі та на ринку освітніх послуг, сприяти підвищенню рівня володіння англійською мовою науково-педагогічних працівників, установити обов'язкову кваліфікаційну вимогу при зарахуванні за контрактом (уперше) на посади науково-педагогічних працівників володіння англійською мовою;

- урахуваючи вагоме значення і відповідальність завідувачів кафедр у забезпеченні навчального процесу, відновити функціонування кадрового резерву на заміщення посад завідувача кафедри і впровадити обов'язковий курс підвищення кваліфікації для претендентів на цю посаду.

Відповідальні за розробку і впровадження: учені ради факультетів (інститутів), учена рада Університету, науково-методична рада Університету; проректор з наукової роботи; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; перший проректор.

Критерії ефективності: оцінювання фахового рівня науково-педагогічних працівників студентами, випускниками, викладачами, зовнішніми

експертами; упровадження програм підготовки (дисциплін) англійською мовою, кількість програм «Подвійний диплом».

Заходи, спрямовані на вдосконалення методів викладання і підвищення рівня об'єктивності оцінювання

Оновлення змісту, форм і методів навчання, методик оцінювання (у тому числі шляхом широкого впровадження у навчально-виховний процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, електронного контенту) має бути орієнтоване на результат – сприяти формуванню загальних і професійних компетентностей студентів і визначенню того, наскільки студенти досягли запланованих результатів.

Заходи, спрямовані на вдосконалення процесів викладання і навчання

Зростаюча доступність інформаційних ресурсів і розвиток інформаційних технологій дозволяють упроваджувати в університеті політику, спрямовану на суттєву інтенсифікацію навчального процесу, досягнення кращих результатів при зменшенні загального обсягу аудиторних занять.

Необхідними умовами для реалізації цієї політики є наявність бажання викладачів переосмислювати усталені підходи до проведення занять (з відповідним, але зрештою, порівняно незначним, матеріальним забезпеченням з боку Університету), а також послідовне стимулювання реальної самостійної роботи студентів з опанування навчальних дисциплін (розуміння ними того факту, що обмеження процесу навчання виключно участю в лекційних, семінарських і практичних заняттях є недостатнім для формування конкурентоспроможного рівня професійної компетентності в умовах сучасного швидкозмінного ринку праці). Побіжним підтвердженням останнього є той факт, що згідно з вимогами міжнародно визнаних класифікацій освітніх програм (ISCED-2011, EQF-HE, EQF-LLL тощо):

- випускник ОС бакалавр має бути готовим до діяльності, яка передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), застосування інноваційних підходів, а також володіння здатністю до подальшого навчання з високим рівнем автономності;

- випускник ОС магістр має бути готовим до здійснення дослідної та/або інноваційної діяльності, а також до повної самостійності у подальшому навчанні, бути здатним формувати судження і приймати рішення в умовах недостатньої інформації та суперечливих вимог.

Ураховуючи викладене, заплановано:

1. На рівні кафедр розробити і реалізовувати збалансовану систему заходів:

- стимулювати і спонукати викладачів до впровадження мультимедійних технологій при викладанні навчальних дисциплін – як у лекційних заняттях, так і при проведенні лабораторних робіт (віртуальні лабораторії), забезпечуючи при цьому оснащення необхідної кількості аудиторій мультимедійним обладнанням;

- стимулювати, спонукати і контролювати діяльність викладачів щодо послідовного зменшення репродуктивної складової викладання (завдяки

розміщенню навчальних ресурсів у внутрішній університетській інтернет-мережі) та збільшення вимогливості до роботи студентів у позааудиторний час (студент має приходити на лекційне чи лабораторне заняття, уже попередньо ознайомившись із матеріалом);

- інформувати студентів (починаючи з молодших курсів) щодо причин і очікуваних наслідків запровадження нових форм викладання і навчання, а також механізмів оперативного реагування (погодження) на взаємодію складових навчального процесу.

2. На рівні Університету:

- розробити заходи, які б спонукали факультети/інститути до перегляду навчальних програм у напрямі зменшення відсотка аудиторних занять у загальному навантаженні студентів (з диференціацією за рівнями підготовки та формами навчання, а також, можливо, за напрямками підготовки) із досягненням запланованих показників упродовж 2–3 років;

- сприяти реалізації заходів структурних підрозділів, спрямованих на спонукання викладачів до вдосконалення процесів викладання і навчання, ураховуючи ефективність роботи викладачів при прийнятті відповідних кадрових рішень;

- підтримувати дії викладачів, кафедр, факультетів/інститутів, спрямовані на підвищення вимогливості до самостійної роботи студентів;

- забезпечити належне функціонування електронної бібліотеки та щорічну передплату на електронні фахові наукові журнали;

- сформувати трирівневу (кафедра – факультет – Університет) програму мультимедійного оснащення аудиторій і забезпечити її послідовне виконання.

Відповідальні за розробку і впровадження: факультети/інститути; науково-методична рада Університету; директор бібліотеки; проректор з науково-педагогічної роботи та новітніх технологій в освіті; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; перший проректор.

Критерії ефективності: частина годин аудиторних занять у навчальних планах; оцінювання рівня проведення занять студентами, випускниками, викладачами, зовнішніми експертами.

Заходи, спрямовані на підвищення рівня об'єктивності оцінювання

Оцінювання студентів як один з найважливіших елементів вищої освіти, який має значний вплив на майбутню кар'єру студентів, необхідно здійснювати на високому професійному рівні. Оцінювання також надає важливу інформацію про ефективність викладання та самостійної роботи студентів.

Найбільш загальними критеріями досконалості/недосконалості системи оцінювання є: підтвердження зафіксованого в Університеті рівня знань і вмінь при експертному (зовнішньому) оцінюванні; кореляція оцінки результатів навчання студента у ВНЗ з оцінкою сформованості професійних і загальних компетентностей випускниками та роботодавцями.

1. Постійне вдосконалення загальноуніверситетських положень про оцінювання знань студентів.

При цьому процедури оцінювання повинні відповідати таким вимогам:

- призначаються для вимірювання досягнень визначених результатів навчання;
- здійснюються фахівцями, котрі розуміють значущість оцінювання у набутті студентами знань і вмінь, пов'язаних з їх майбутньою кваліфікацією;
- виконуються більш ніж одним викладачем (особливо на екзаменах);
- мають чіткі й оприлюднені критерії виставляння оцінок;
- відповідають своєму призначенню (діагностичний, поточний або підсумковий контроль);
- проектуються з урахуванням усіх можливих наслідків для студента;
- мають чітку регламентацію випадків відсутності студента з різноманітних причин;
- гарантують дотримання вимог законодавства про нерозповсюдження конфіденційної інформації;
- відповідають завданням і зобов'язанням, задекларованим Університетом;
- співставні в межах Університету;
- підлягають внутрішній (а за необхідності – зовнішній) експертизі;
- підлягають перевіркам на дотримання затверджених процедур.

Відповідальні за розробку і впровадження: навчальний відділ; науково-методична рада Університету; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи.

2. Удосконалення методичних розробок з оцінювання знань студентів за конкретними напрямками підготовки (та/або видами навчальної роботи студента) – розроблення специфічних форматів застосовуваних методів оцінювання таким чином, щоб вони:

- забезпечували прозорість процесу оцінювання досягнень студентів;
- створювали необхідну гнучкість і варіативність системи оцінювання, її індивідуалізацію відповідно до об'єктивної відмінності рівнів програм підготовки, їх спрямованості, специфіки навчальних дисциплін і очікуваних результатів навчання тощо;

– передбачали зворотний зв'язок зі студентом (кожен студент повинен мати можливість дізнатися причини, з яких його успішність була оцінена відповідним рівнем оцінки) і, таким чином, забезпечували формувальну функцію.

Відповідальні за розробку і впровадження: викладачі; кафедри; науково-методичні комісії факультетів та інститутів; науково-методична рада Університету.

3. Створення загальноуніверситетських банків екзаменаційних, контрольних завдань і тестів з усіх навчальних дисциплін.

Реалізація цього завдання передбачає:

- накопичення інструментарію оцінювання успішності навчання студентів за спеціальністю з метою його цільового використання та подальшого вдосконалення;
- формування кейсів до завдань для проведення моніторингу залишкових знань студентів за фаховим спрямуванням з урахуванням знань,

умінь і компетентностей студента, відповідно до вимог роботодавців щодо певного кваліфікаційного рівня та пов'язаних з ним посадових обов'язків.

Відповідальні за розробку і впровадження: кафедри, факультети/інститути; науково-методична рада Університету; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; проректор з науково-педагогічної роботи та новітніх технологій в освіті.

4. Удосконалення системи оцінювання студентів, що навчаються за заочною та екстернатною формами навчання, шляхом упровадження обов'язкового виконання спеціально розроблених тестових завдань як передумови допуску до заліку/екзамену.

Відповідальні за розробку і впровадження: кафедри; факультети/інститути; науково-методична рада Університету; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи.

Критерії ефективності: кореляція показників успішності з результатами контролю залишкових знань; підтвердження зафіксованого в Університеті рівня знань і вмінь при експертному (зовнішньому) оцінюванні; кореляція оцінки результатів навчання студента в Університеті з оцінкою сформованості професійних і загальних компетентностей випускниками та роботодавцями.

Заходи, спрямовані на забезпечення об'єктивності при присвоєнні кваліфікації

У документах ЮНЕСКО зафіксоване підвищення рівня відповідальності університетів за присвоєння кваліфікацій і визнається невідповідність усталених традиційних підходів сучасним вимогам ринку праці: отримання дипломів не може бути автоматичним наслідком складання передбачених програмою екзаменів, оскільки необхідне підтвердження того, що у випускника сформований мінімально необхідний (пороговий) рівень компетентностей. У зв'язку з цим доцільно вдосконалити підходи щодо роботи екзаменаційних комісій (ЕК) – як щодо оцінювання результатів навчання, так і щодо кваліфікації (і незаангажованості) екзаменаторів (експертів):

1. Доопрацювати положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій, а саме:

– змінити підхід до формування програми державних екзаменів та удосконалити (з урахуванням фахової специфіки) форми їх проведення з метою отримання якомога об'єктивної оцінки досягнення випускником запланованих результатів навчання, а не зводити зміст державного іспиту до вибіркового контролю залишкових знань з обмеженого переліку нормативних і спеціалізованих дисциплін, як це відбувається зараз;

– увести чіткі та недвозначні кваліфікаційні вимоги щодо формування складу ЕК (бажано із залученням роботодавців) та підбору кандидатур на посади голів ЕК.

2. Розробити і затвердити положення про диплом з відзнакою Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, де чітко зазначити критерії оцінювання наукової (творчої) роботи, якими

повинна керуватися кафедра при наданні рекомендації щодо видачі диплома з відзнакою.

3. Розробити і затвердити положення про картку підтримки бакалавра, де чітко описати вимоги і визначити для кожної програми підготовки оцінні бали здобутків випускника-бакалавра в навчальній, науковій, громадській, спортивній та іншій роботі протягом терміну підготовки.

Відповідальні за розробку і впровадження: навчальний відділ, науково-методична рада Університету; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи.

Критерії ефективності: оцінка сформованості професійних і загальних компетентностей випускниками і роботодавцями, успіхи студента на університетському, державному рівнях.

Планування прийому на навчання

(за рівнями, напрямками, освітніми ступенями, спеціальностями та спеціалізаціями, освітніми програмами)

До зобов'язань, які має Університет перед своїми викладачами, належить створення умов і можливостей для вдосконалення фахової майстерності, формування навчального навантаження відповідно до норм колективного договору. Ураховуючи залежність кількості посадових одиниць науково-педагогічних працівників загального фонду оплати праці від чисельності студентів за відповідним напрямом/спеціальністю, а також необхідність забезпечення самоокупності навчання на контрактній основі, необхідно щорічно переглядати підходи щодо планування набору до Університету за освітньо-кваліфікаційними рівнями, напрямками, освітніми ступенями, освітніми програмами, спеціальностями і спеціалізаціями. У зв'язку з цим доцільно:

- розробити порядок формування планів набору на наступний навчальний рік, який би внеможливилював формування економічно необґрунтованих за чисельністю студентів потоків/груп/підгруп (крім випадків, коли такий набір є критично важливим з точки зору загальноуніверситетських інтересів і може бути забезпеченим кадровими та фінансовими ресурсами);

- здійснювати набір на навчання за магістерськими програмами заочної форми навчання лише за умови високого попиту з боку абітурієнтів (конкурс на місця державного замовлення; конкурс на навчання за кошти фізичних і юридичних осіб) і забезпечення факультетами/інститутами якості підготовки не нижчої, ніж при навчанні за денною формою.

Відповідальні за розробку і впровадження: планово-фінансовий відділ; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; перший проректор, приймальна комісія.

Критерії ефективності: показники навантаження викладачів; витрати загального та спеціального фондів на оплату праці викладачів; кількість студентів; якість навчання, запити на фахівців.

Установлення зворотних зв'язків між учасниками навчального процесу

Проведення заходів із забезпечення культури якості, її ефективна підтримка неможливі без свідомої добровільної участі всіх учасників процесу, без урахування їхніх, часто дуже відмінних, точок зору. Принципова неможливість існування досконалих процедур попереднього узгодження рішень і доцільність випереджувального виявлення проблем зумовлюють необхідність існування відповідних інструментів зворотного зв'язку.

Такими інструментами є, у першу чергу, регулярні загальні та тематичні соціологічні опитування, які дозволяють отримати максимально об'єктивну оцінку суб'єктивного бачення студентами, викладачами, навчально-допоміжним та адміністративно-господарським персоналом стану справ в Університеті в цілому, сприйняття/несприйняття, розуміння/нерозуміння ними конкретних рішень і дій, персоналій тощо. Наявність довіри до результатів анкетування, сприйняття науково-педагогічними працівниками їх важливості для вдосконалення діяльності, формування у студентів відчуття причетності до забезпечення якості навчального процесу є надзвичайно важливими для формування і підтримки взаємних партнерських стосунків.

Проведення таких опитувань постійно вимагає відповідного методичного (формування блоків питань, вибір оптимальних періодів опитувань, забезпечення валідності тощо), організаційного (виконавці, розподіл обов'язків, повноваження) та матеріального забезпечення.

З урахуванням викладеного доцільно:

1. *Запровадити в Університеті систематичні соціологічні опитування студентів, науково-педагогічних працівників, інших учасників навчального процесу.*

З метою належного методичного, організаційного та матеріального забезпечення соціологічних опитувань, узагальнення результатів:

– установити, що програми загальних і тематичних опитувань затверджуються керівництвом Університету, з урахуванням пропозицій структурних підрозділів і громадських організацій;

– доручити факультету права соціальних і гуманітарних наук здійснювати планування навчальних і виробничих практик студентів з урахуванням затверджених програм соціологічних досліджень в університеті.

2. *Здійснювати регулярне оприлюднення узагальнених результатів соціологічних опитувань.*

Відповідальні за розробку і впровадження: студентський профком; проректор з науково-педагогічної та виховної роботи; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; перший проректор.

Критерії ефективності: частота виникнення конфліктних ситуацій між учасниками навчального процесу; рівень участі студентів і викладачів у підтриманні культури і якості освіти.

Самооцінка ефективності діяльності щодо забезпечення якості освіти

Незважаючи на те, що імідж навчальних закладів формується переважно завдяки зовнішнім оцінкам, основним механізмом забезпечення якості освіти є наявність ефективної системи самооцінювання.

Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти визначає самопізнання як відправну точку для ефективного забезпечення якості.

В університеті необхідно періодично кожні три роки проводити процедури самооцінювання, здійснювані на рівні навчальних програм та/або структурних підрозділів (кафедра/факультет/університет). Аналіз результатів дозволить ідентифікувати помилки та проблеми, виявити ключові чинники процесів, знайти оптимальні шляхи виправлення ситуації.

Необхідними передумовами проведення дієвого самооцінювання є постійне накопичення і сукупний аналіз усього масиву даних, які характеризують різні аспекти навчального процесу, а також зацікавленість в отриманні об'єктивної оцінки.

Доцільним є також порівняння власної діяльності з показниками подібних закладів, що діють на теренах регіону, держави та Європейського простору вищої освіти.

Для забезпечення дієвості внутрішньої системи щодо забезпечення якості в Університеті необхідно:

1. Удосконалювати наявні інформаційні системи відділу кадрів, навчального відділу, навчально-методичного відділу, приймальної комісії, науково-дослідної частини, планово-фінансового відділу, експлуатаційно-технічного відділу, відділу міжнародних зв'язків, студентського самоврядування.

2. Доповнювати (уточнювати) переліки контрольованих показників, вимоги до їх шкалювання та періодичності фіксації, з метою не лише задоволення вимог традиційної звітності, а й забезпечення можливості формування інформаційних блоків для участі в міжнародних програмах (гендерні, вікові, соціальні показники тощо) та здійснювати документування параметрів, визначених Університетом як важливих для аналізу діяльності.

3. Розширювати (створювати) аналітичні можливості для формування звітів на вимогу часу; відслідковувати динаміки процесів за часом, за структурними підрозділами та навчальними програмами із застосуванням інших (міжнародно визнаних) класифікаційних схем тощо.

4. Забезпечити можливість автоматичного обміну інформаційними блоками для факультетів/інститутів.

5. Зобов'язати факультети/інститути сформувати бази даних випускників та розробити системи зворотного зв'язку із випускниками та провідними роботодавцями галузі. Основним завданням цих баз і систем є дослідження кар'єри випускників Університету, їх працевлаштування, динаміки зайнятості, службового просування і росту, а також задоволеності працедавців кваліфікацією випускників.

6. Запровадити на рівні факультетів/інститутів процедуру щорічного самооцінювання ефективності діяльності (реалізація визначених планів і встановлених завдань, виконання навчальної, дослідної, адміністративно-господарської та управлінської функцій) і впливу зовнішніх чинників (зміни у сфері вищої освіти, вимоги ринку праці, пріоритетні напрями розвитку наукової галузі тощо). Самооцінювання, крім об'єктивних показників (конкурс на навчання, кількісні та якісні параметри контингенту студентів, кваліфікація персоналу, навчально-методичне та ресурсне забезпечення, показники відсіву студентів і рівень прогресу випускників), має враховувати результати соціологічних опитувань студентів і викладачів і зовнішню оцінку. Основною метою самооцінювання є не стільки фіксація досягнутих результатів, скільки виявлення недоліків і проблем (як щодо кафедр і викладачів, так і щодо програм підготовки) і пошук шляхів їхнього розв'язання.

7. Створити загальноуніверситетську інформаційну систему забезпечення моніторингу якості освіти, яка б забезпечувала часткову (тематичну) інтеграцію ресурсів баз даних структурних підрозділів Університету, факультетів/інститутів, результатів соціологічних опитувань, характеризуючи:

- досягнення студентів та показники їх успішності;
- можливості випускників влаштуватися на роботу/результати працевлаштування;
- задоволення студентів навчальними програмами, які вони виконують;
- якісний склад і ефективність роботи викладачів;
- якісні та кількісні характеристики контингенту студентів;
- наявні навчальні та матеріальні ресурси і їх вартість;
- ключові показники діяльності структурних підрозділів тощо.

8. Визначити навчально-методичний центр (НМЦ) з нормативно-правового забезпечення навчального процесу відповідальним за функціонування загальноуніверситетської інформаційної системи, здійснення інтегрованого аналізу даних та інформаційне забезпечення рішень.

На цей же підрозділ має бути покладена відповідальність за:

- методичну підтримку факультетів/інститутів при здійсненні процедур ліцензування, акредитації, самосертифікації тощо;
- координацію підготовки звітів самооцінювання Університету;
- самосертифікацію та забезпечення підготовки звітів про самосертифікацію навчальних програм і підрозділів Університету для участі в міжнародних навчальних програмах.

Відповідальні за впровадження: структурні підрозділи; факультети /інститути, науково-методична рада Університету; науково-методичний центр з нормативно-правового забезпечення навчального процесу, проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; проректор з науково-педагогічної роботи та новітніх технологій, перший проректор.

Заходи, спрямовані на розширення присутності Університету в національних і міжнародних програмах підготовки фахівців з вищою освітою

Для того, аби зусилля, спрямовані на розвиток і вдосконалення програм підготовки, забезпечення якості викладацького складу, якості навчання тощо, забезпечили Університету належне місце на національному та міжнародному рівнях, необхідно:

1. Усім структурним підрозділам сформувати (як мінімум – українською та англійською мовами) і регулярно оновлювати інформаційні пакети щодо діючих програм навчання і переліку дисциплін у програмах підготовки.

Відповідальні за впровадження: декани факультетів/директори інститутів, керівники структурних підрозділів; науково-методична рада Університету; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; перший проректор.

2. Готувати (і подавати) необхідні комплекти документів для реєстрації програм підготовки у Європейському інформаційному центрі академічного визнання (система ENICS/NARICS).

Відповідальні за впровадження: декани факультетів/директори інститутів; перший проректор, відділ міжнародних зв'язків.

3. Здійснювати оприлюднення (часткове): звітів про самооцінювання структурних підрозділів і навчальних програм; результатів оцінювання зовнішніми органами із забезпечення якості (у тому числі при ліцензуванні, акредитації, сертифікації тощо); результатів оцінювань рейтинговими агентствами; результатів внутрішніх і зовнішніх соціологічних опитувань студентів та їх батьків, випускників, роботодавців тощо.

Відповідальні за впровадження: декани факультетів/директори інститутів, керівники структурних підрозділів; науково-методична рада Університету; проректор з науково-педагогічної та методичної роботи; перший проректор.

Схвалено президією методичної ради університету від 9 грудня 2014 року протокол № 4